

i Osca
e l'art: Pintores i
es (1500-1950)
el Magnànim,
2017
ngs.

cada del 1970, les
stes van qüestionar
a història de l'art
punt de vista dels
de vista acceptat,
«natural», tot i que
nscient. Les dones,
ment, hi eren rele-
d'objectes de con-
subjectes passius,
En un dels textos
eshores, titulat *Per
grans dones artis-
Nochlin*, assenya-
onsiderar un mira-
enorme quantitat
s dones hagueren
notablement en
r la prerrogativa
el de l'art.

st miracle al País
exposa en aquest
llarg i encomiable
ca per rescatar de
stes i posar-les en
oon. Llarg, perquè
presentà la seua
i art a Espanya:
1936, publicada
e, perquè cal con-
ia per treure a la
e mai no havien
mpte als manuals i
dues-centes pinto-
cianes, la majoria
ara a causa dels
documentals exis-
del segle XIX.

òtols, Ibiza fa un
repàs del context
ès desenvolupar
tigació des de fa
nys, i de la situa-

ció de la dona en els diferents períodes històrics, tant al món occidental en general com a Espanya en particular. Continua examinant el paper que han hagut de representar les artistes, sotmeses al paradigma masculí, un rol subsidiari present arreu i que no difereix en el cas del País Valencià. Un bon exemple és el de Dorotea (?-1609) i Margarida (?-1613) Macip, netes de Vicent Macip i filles de Joan Macip, anomenat Joan de Joanes, de qui van heretar el taller junt amb el seu germà Vicent Joan; malgrat que totes dues van col·laborar —un fet habitual— a l'obra paterna, no hi ha cap prova fefaent de la seua intervenció en les peces que n'isqueren. Una circumstància ben freqüent fins que amb la creació de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles, el 1768, les dones —aristòcrates, en especial— hi foren admeses «sempre que no ultrapassaren l'afició com una forma moral de passar el temps». Això implicava apartar-les de les classes del natural amb models nus, una prohibició que es mantindria fins al tombant del segle XX. És llavors que trobem un bon nombre de filles de pintors reconeguts que es dediquen a l'art i que sovint abandonen l'activitat o la disminueixen considerablement així que es casen. Les germanes Maria i Helena Sorolla —la primera, pintora; la segona, escultora— representen en bona mesura aquestes trajectòries irregulars o truncades.

L'arribada del segle XX feu que les circumstàncies foren més favorables, si més no fins a l'esclat de la Guerra Civil, que va anorrear tantes carreres prometedores, com les del grup de les germanes Ballester Vilaseca i el cercle de Josep Renau. Amb algunes artistes nascudes a partir de la dècada del 1910, veiem una integració en els moviments i col·lectius avantguardistes: Jacinta Gil en el Grup Z i el Grup Parpalló; Joana Francés, l'única amb presència internacional, en el Grup El Paso; Anna Peters en Estampa Popular... Posteriorment, ja trobem noms reconeguts, com Soledad Sevilla, Ángeles Marco, Elena del Rivero o Carmen Calvo. El llibre inclou, a més, una exhaustiva llista d'obres de dones conservades als museus valencians. Amb aquest estudi, Vicent Ibiza ha omplert un buit immens i inadmissible.

Sebastià Carratalà

Bona gramàtica i bon pensament

Antoni Seva
Mosaic: Màximes i pensaments
Publicacions de la Universitat de València, València, 2018
216 pàgs.

El pas dels anys deixa, en alguns afortunats, un pòsit de saviesa. Si aquesta saviesa va acompanyada d'erudició i cultura, clàssica i contemporània, tenim prudència, coneixement de la humana condició, i també coneixement del món i de les coses. Ara imaginem que una part d'aquesta destil·lació d'anys es posa per escrit; el resultat és *Mosaic*, el llibre que Antoni Seva ha publicat a la col·lecció «Assaig», de Publicacions de la Universitat de València. En aquest llibre es recullen, com diu el seu autor, «molts aforismes, però també reflexions, comentaris, diàlegs, apunts del natural, retrats psicològics o morals» i alguns altres tipus d'anotacions més: el solatge, la destil·lació d'una experiència llarga i rica, de lectures, vivències i les reflexions que les han acompanyades. L'ordenació, merament numèrica, no sé a què respon, si al procés temporal de la seua creació o algun altre criteri que no puc albirar; el que és cert és que, com ell mateix confessa, Antoni Seva ha «eludit la temptació d'ordenar per seccions aquest material», i ha fet molt bé. Ordenar els textos per temes o per la seua forma o natura els hauria llevat frescor i intensitat, part de la seua eficàcia. Perquè certament hi ha temes —com podria ser d'una altra manera?— que han merescut l'atenció de l'autor diverses vegades i des de diverses perspectives.

Tot plegat és un conjunt de textos (976) d'índole diversa que cal degustar amb calma, assaborint els matisos; si de cas, acompanyant-los o complementant-los amb el nostre propi pensament. Molts són els que es deixen fer aquesta operació. Al pròleg es diu que són «tessel·les, peces per a un mosaic, que

el possible i molt benèvol lector [...] es pot fer al seu gust». A mi m'agradaria dir que més que un conjunt de tesselles per a fer distints mosaics segons el gust dels distints lectors, el llibre és com una cassoleta d'arnadí: un d'aquells arnadins de carabassa i moniato amb bocins d'ameïlla, de castanya o pinyons. I ho dic per dues raons. La primera ja l'he, pràcticament, exposada: perquè cal fer cullerades amb calma, delectant-se amb el mos, que oferirà sempre diverses textures i gusts. L'altra, perquè els textos no són tesselles neutres que permeten mosaics diversos al gust de qualsevol consumidor. No, les peces estan tenyides de l'esperit bonhomí, irònic i descregut del seu autor. No qualsevol composició és possible.

Amb tot, és difícil no reconèixer-se en molts dels textos que hi trobarem. Com passa en alguns d'aquests llibres —els bons—, el lector hi trobarà expressats de manera bella alguns dels seus propis pensaments. I això és prova d'una cosa: seny i coneixement de la natura humana. Potser també d'una altra: d'aquella ironia que impregna tot el llibre, que sembla necessària per mantenir la bonhomia a pesar del bon coneixement de la condició humana, ja que, tal com se'ns diu en un dels textos, la ironia «suposa un llenguatge comú, un grau d'entesa amb el destinatari».

I forma i contingut, sintaxi i semàntica es donen la mà, com en els bons assajos —«Mala gramàtica, mal pensament», 667. Es diu, es mostra, s'insinua, es suggereix, s'argumenta, s'explica, però sempre en bella forma. Perquè els textos van de les tres paraules del més curt a les tres desenes de línies del més llarg. De la sentència apodíctica —les menys— a l'argument embellit i dissimulat, del dubte —els més— al consell enraonat que contraduï la voluntat de l'autor de no donar consells —fins i tot algun refrany i alguna endevinalla hi poden topar. Però difícil és trobar-ne algun que no et provoque no sols una reacció de caràcter estètic, sinó també intel·lectual.

En definitiva, i manllevant les paraules que li dedica Gustau Muñoz en la seua columna d'*eldiario.es* (10-4-2018), «un llibre extraordinari d'aforismes i d'assaigs breus i comprimits plens de saviesa, cultura, intenció i gràcia».

Tobies Grimaltos